

Internationaal vakbondswerk

Grenzeloos solidair in 2010

Vanuit haar Solidariteitsfonds financiert FNV Bondgenoten internationale projecten gericht op armoedebestrijding en de versterking van vakbonden. Het gaat om het verbeteren van de positie van werknemers wereldwijd.

Leden van FNV Bondgenoten bepalen waar het geld heen gaat. De Werkgroep Internationale Solidariteit (WIS) – een commissie van de Bondsraad – heeft het mandaat om het geld uit ledencontributies (0,7 procent) en cao-afspraken te verdelen.

In 2010 werden tien nieuwe projecten goedgekeurd. In deze folder lees je erover.

FNV
BONDGENOTEN

> Werkt in je voordeel

Krachtige mensen, krachtige bonden

Duurzaam duurt het langst Bij duurzaamheid denk je vaak meteen aan het milieu, aan duurzame producten, schone energie, biologische groenten etc. Maar een duurzame vakbeweging en duurzame banen zijn minstens zo belangrijk. Om dat te bereiken is vaak een groot uithoudingsvermogen nodig.

Betrokken bedrijven

Bedrijven en hun werknemers steunen vakbondsprojecten. Ze spreken af geld in het Solidariteitsfonds van FNV Bondgenoten te storten. Soms gaat het om een vast bedrag, soms om een percentage van de loonsom.

Steeds vaker gaat het om geormerkt geld. Dat betekent dat de leden bewust kiezen voor een bestemming van het geld aan een bepaald project of regio. Bij de besteding blijven ze betrokken. Zo ontstaan steeds meer directe contacten tussen vakbondsleden, collega's en vakmensen hier en daar.

Het solidariteitsprogramma van FNV Bondgenoten stond het afgelopen jaar, zoals je in deze folder kunt lezen, in het kader van de duurzaamheid. Zorgen voor sterke vakbonden die zelf leden kunnen winnen. Opkomen voor mensen die in de informele economie werken, zodat ze niet afhankelijk zijn van wat de dag hen brengt, maar hun leven kunnen plannen en kunnen zorgen voor een toekomst. En zorgen voor de verduurzaming van productieketens zoals die van de koffie, thee en cacao en van industrieën als de scheepssloperijen.

De projecten steunen we vaak niet alleen met geld maar ook met de inzet van onze kaderleden en bestuurders. Zo zijn we nauw betrokken bij de Tropical Commodity Coalition die werkt aan de verduurzaming van de productie van thee koffie en cacao. Kaderleden uit de metaal nemen deel aan uitwisselingen met Oost-Europese collega's in Oekraïne en Wit-Rusland om hen te helpen bij organisatie. En kaderleden en bestuurders uit de dienstensector helpen de vakbond in Zambia bij het

versterken van hun organisatie en trainen van bestuurders.

FNV Bondgenoten steunde in 2010 tien projecten: twee wereldwijde programma's en acht projecten in Europa, Azië en Afrika. We financieren deze projecten uit een eigen fonds. Dit solidariteitsfonds is gevuld met een deel van de contributies (0,7%) en geld dat voortkomt uit afspraken met werkgevers. Vaak, maar niet altijd, zijn deze afspraken vastgelegd in cao's.

In totaal werd in 2010 € 925.077 bijgedragen aan het fonds, waarvan € 409.079 uit cao-afspraken waarmee in een aantal gevallen specifieke projecten worden gefinancierd. De projecten worden vaak medegefinancierd door FNV Mondiaal. Deze stichting krijgt subsidie uit het vakbondsmedefinancieringsprogramma van het Ministerie van Ontwikkelings-samenwerking. Henk van der Kolk, voorzitter van FNV Bondgenoten, zit in het bestuur van FNV Mondiaal.

*FNV Bondgenoten steunde in 2010 tien projecten:
Twee wereldwijde programma's en acht projecten in Europa, Azië en Afrika*

Waarom is dit werk in deze regio belangrijk?

Patrick van Klink, Kaderlid FNV Bondgenoten, werkzaam bij Unilever
“En de eerste resultaten zijn er! In Pakistan zijn werknemers geholpen. Zij werkten allemaal op een flexibel contract, hebben een vakbond opgericht op en voerden actie; wereldwijd gesteund door de IUF, andere vakbonden én werknemers bij Unilever. Gevolg: Unilever moest deze werknemers een contract geven en schadeloosstelling. Tegelijkertijd was het de start van echt overleg tussen de internationale vakbeweging en Unilever. Om dit scherp te houden moeten we blijven werken aan internationale netwerken. In ons eigen en in ons aller belang.”

Projecten 2010

Wereldwijd Economische en ecologische duurzaamheid

> **Naar duurzaamheid in de thee-, koffie- en cacaosector**
Brazilië, Ecuador, Ghana, India, Indonesië, Ivoorkust, Kenia - TCC
De Tropical Commodity Coalition (TCC) is een brede coalitie van NGO's en vakbonden, waaraan Oxfam-Novib, Hivos, Solidaridad, Oikos, Wereldwinkels, CNV Bedrijvenbond, FNV

Bondgenoten, de Landelijke India Werkgroep, Fairfood, SOMO en BothEnds deelnemen. De TCC is voortgekomen uit de Koffiecoalitie en de Werkgroep Thee.

De TCC wil de economische en ecologische duurzaamheid in de sectoren thee, koffie en cacao verbeteren. Het relatief grote succes van maatschappelijke verantwoord ondernemen (MVO) in de Nederlandse koffiemarkt (het aandeel gecertificeerde koffie is van 3% in

2001 gestegen naar 28%) kan als voorbeeld dienen voor de andere sectoren.

Certificering in de thee- en cacao-productieketens moet ertoe leiden dat normen voor ecologisch duurzame en sociaal verantwoorde productie ingang vinden en gehandhaafd worden. Hierover bestaan al afspraken met verschillende grote merken in de sectoren of er zijn onderhandelingen gaande (Kraft, Sara Lee, Unilever, ECOM, Neumann, Armajaro). Verbetering van de productieketen kan vele levens kwalitatief verbeteren, aangezien miljoenen gezinnen, vooral in ontwikkelingslanden, afhankelijk zijn van de productie van thee, cacao en koffie.

Vanwege de actieve participatie van de 'werkgroep duurzame cacao' van FNV Bondgenoten in de TCC en omdat dit project voor de sectorgroep binnen Bondgenoten een duidelijke meerwaarde heeft, is vorig jaar besloten

een bijdrage te leveren vanuit het Solidariteitsfonds van Bondgenoten.

> **Naar economische duurzaamheid binnen Unilever en Nestlé**
Brazilië, India, Indonesië, Rusland, Servië, Zuid-Afrika - IUF

De IUF is het internationale beroepssecretariaat waarbij bonden zijn aangesloten in de voeding, landbouw, tabak, horeca, catering en aanverwante sectoren met in totaal circa 12 miljoen leden. De FNV is al vele jaren internationaal actief rond Unilever, onder andere vanuit de Company Monitor. Unilever en Nestlé zijn de twee grootste mondiale spelers in de voedingsector. Hun strategieën zijn vergelijkbaar, evenals hun belangrijkste producten, afzetmarkten en productielanden. De IUF heeft veel lidbonden in beide concerns. De twee bedrijven worden samen aangepakt vanuit de gedachte dat ze dan eerder bereid zijn concessies te doen. De concurrent wordt immers ook onder druk wordt gezet. De IUF kan beter

Unilever en Nestlé tegen elkaar proberen uit te spelen, dan dat deze concerns de verschillende nationale bonden en hun leden tegen elkaar uitspelen. Vaak stellen de bedrijven dat arbeidsrelaties een zaak zijn van het nationale management, waarvoor het internationale concern geen verantwoordelijkheid wenst te dragen. Pogingen van werknemers en hun bonden om internationaal te onderhandelen of elkaar te ondersteunen worden vaak tegengewerkt.

Vanaf 2010 zal de IUF zich richten op twee projecten die twee van de vijf grootste voedingsconcerns aanpakken: één project gericht op CocaCola en Pepsico (gefinancierd door FES en LO-Norway) en één gericht op Unilever en Nestlé, gefinancierd door FNV Mondiaal. De nadruk ligt op het versterken van de vakbonden en het opbouwen van wereldwijde netwerken, en op het verbeteren van vakbondsrechten en tegengaan van flexibilisering binnen deze bedrijven.

Projecten goedgekeurd in 2010 per regio

Brazilië, Ecuador, Ghana, India, Indonesië, Ivoorkust, Kenia
Tropical Commodity Coalition 2010, (NL090041)
Periode: februari 2010 - december 2010
Benodigd: 324.000; toegekend: € 35.000
Uitvoerende organisatie: Hivos
www.hivos.nl

Brazilië, India, Indonesië, Rusland, Servië, Zuid-Afrika
Global organising and networking in multi-sectoral food companies (CH003701)
Periode: april 2010 - december 2010
Benodigd: € 214.236; toegekend: € 139.250
Uitvoerende organisatie: IUF
www.iuf.org

Waarom is dit werk in deze regio belangrijk?

Bob van Luijk, kaderlid FNV Bondgenoten, werkzaam bij NAM
"Een menswaardig bestaan voor iedereen: daar gaat het om in de projecten die wij steunen (vanuit de CAO van NAM). Dezelfde thema's komen steeds weer terug: gelijke rechten, scholing voor jong en oud, veilig werk, een betere gezondheid, loon naar werken! Thema's die (nog steeds!) in Nederland gelden, maar in Azië nog veel sterker. Gezamenlijke thema's vragen een gezamenlijke aanpak: internationale solidariteit!"

Projecten 2010

Azië Steun geven aan de allerarmsten en taboes doorbreken

> De rechten van landarbeiders en kleine boeren verbeteren India - APVUU

De onafhankelijke Federation of Agriculture Workers Unions in Andhra Pradesh (APVUU) bestaat uit 382 bonden met in totaal 426.995 betalende leden (56% vrouwen) in 15 districten.

De APVUU zet zich met name in voor landarbeiders en arme kleine boeren in de informele economie.

Kleine boeren en landarbeiders zijn het slachtoffer van wijdverbreide corruptie, geweld, vernedering en schendingen van hun fundamentele rechten. Er bestaan geen programma's waarmee arme boeren langlopende kredieten kunnen krijgen om land te kopen, of kredieten voor de teelt van voedselgewassen op kleine stukken land. Dit gebrek aan land

heeft niet alleen geleid tot een zwakke onderhandelingspositie van landarbeiders op de arbeidsmarkt, het heeft ze ook sociaal en politiek geïsoleerd. De APVUU richt zich op het versterken van de bonden van landarbeiders. De organisatie wil ongeorganiseerde landarbeiders toegang geven tot middelen van bestaan, zoals deelname aan regeringsprogramma's. En hoog op de agenda staat ook het verminderen van discriminatie op basis van kaste, gender en hiv/aids.

> Hiv/aids in de transportsector in Zuidoost Azië: taboes doorbreken Bangladesh, India, Nepal, Sri Lanka - ITF

De Internationale Transport Federatie (ITF) vertegenwoordigt meer dan 5 miljoen arbeiders uit bijna 600 vakbonden in de transportsector in meer dan 135 landen in de verschillende afdelingen zeetransport, binnenvaart, wegtransport, spoorwegen, vliegverkeer, havenarbeiders, visserij en toerisme.

India heeft het grootste aantal seropositive mensen ter wereld. Verschillende studies geven aan dat transportwerknemers uit India en Bangladesh het grootste deel uitmaken van de klantenkring van sekswerkers. Dit maakt hen niet alleen tot een kwetsbare groep in de samenleving, maar geeft ook een grotere kans dat zij drager van het virus worden. In Nepal zijn gegevens hierover schaars. Wel weten we dat hiv nog steeds relatief weinig voorkomt onder de bevolking in het algemeen.

Projecten goedgekeurd in 2010 per regio

India

Promotion of socio-economic rights of agriculture & rural workers (IN012051)

Periode: juli 2010 - december 2012

Benodigd: € 655.740; toegekend: € 13.036 (geormerkte NAM-bijdrage)

Uitvoerende organisatie: Andhra Pradesh Vyavasaya Vruthidarula Union

India

Promotion of socio economic right of agriculture & rural workers 2007-2010 (IN012071)

Periode: juli 2007 - juni 2010

Benodigd: € 874.733; toegekend: € 28.764 (geormerkte NAM-bijdrage)

Uitvoerende organisatie: Andhra Pradesh Vyavasaya Vruthidarula Union

Bangladesh, India, Nepal, Sri Lanka

HIV Aids in the transport industry in the Asia Pacific (GB001341)

Periode: Mei 2008 - December 2010

Benodigd: € 218.000; toegekend: € 36.740 (geormerkte NAM-bijdrage)

Uitvoerende organisatie: International Transport Workers' Federation
www.itfglobal.org

India

Organising and strengthening poor workers in the informal economy (IN003131)

Periode: juli 2008 - juni 2011

Benodigd: € 2.172.678; toegekend: € 96.800 (geormerkte NAM-bijdrage)

Uitvoerende organisatie: Self Employed Womens Association
www.sewa.org

India

IMF shipbreaking India (CH004141)

Periode: oktober 2007 - december 2010

Benodigd: € 250.265; toegekend: € 44.000 (geormerkte NAM-bijdrage)

Uitvoerende organisatie: International Metalworkers Federation
www.imfmetal.org

De besmettingsgraad stijgt echter snel en de verspreiding is groter onder vrachtwagenchauffeurs. De voornaamste besmettingsbron blijft

de seksindustrie. Sri Lanka was niet opgenomen in de vorige fase van het project. Vakbonden uit dit land hebben nu gevraagd of ze mee kunnen doen

aan de volgende fase van het project, omdat hiv/aids ook in dit land sterk aan het groeien is. In haar wereldwijde campagne tegen hiv/aids gebruikt de ITF allerlei methoden om hiv-preventie te bevorderen: scholing, films, radio. Bonden in de sector worden opgeleid om voorlichting te geven, getroffen werknemers en hun families (sociaal en medisch) te ondersteunen en zo verspreiding van het virus te voorkomen.

> Empowering vrouwen in de informele sector

India - SEWA

De Self Employed Women's Association (SEWA) is een Indiase bond voor arme, zelfstandig werkende vrouwen. Het is een goed voorbeeld van een vrouwenorganisatie in de informele sector. SEWA is in 1972 opgericht en heeft nu meer dan 800.000 leden in heel India. SEWA werkt met bidirollers, wierookmaaksters, naaisters, vrouwen die werken in de bouw en industrie, schoonmaaksters, straatverkoopsters

en landarbeidsters. De informele sector is een grote en groeiende sector in de Indiase economie. Werknemers in de informele sector hebben geen vaste werkgever-werknemer relatie. SEWA komt voor hen op, zorgt ervoor dat ze zichtbaar worden en een stem krijgen.

Het project van SEWA heeft als doel de inkomens van voornamelijk vrouwen die werken in de informele sector structureel te laten stijgen en de mensen door middel van training en hulp bij lobbyen bij instanties bijvoorbeeld, geheel zelfvoorzienend te maken: empowering.

> Arbeidsnormen in scheepssloperijen verbeteren door organisatie

India - IMF

Dankzij dit project van de International Metalworkers' Federation (IMF) dat al in 2003 startte, zorgen de overheid, werkgevers en sociale organisaties nu voor een aantal basisvoorzieningen op de werkplek. Maar het is nog niet genoeg. De laatste jaren werd het

ontmantelen van schepen, dat beschouwd wordt als een zeer gevaarlijk beroep, geconcentreerd in een paar ontwikkelingslanden, vooral in Azië. Daar zijn de lonen laag en worden minder eisen gesteld aan de naleving van internationale normen op het gebied van veiligheid, gezondheid en milieu.

Hoewel de werknemers meer gevaar lopen dan in een gemiddelde sector, valt het slopen van schepen in sommige landen noch onder de maritieme wetgeving, noch onder de gewone veiligheidsnormen. Daardoor zijn werknemers erg kwetsbaar. Er bestaan geen accurate cijfers over het aantal doden, gewonden en beroepsziekten in scheepssloperijen. De ILO beschouwt de sector als een van de gevaarlijkste. Het is daarom noodzakelijk de vele informele arbeiders, meest migranten, in de sector te organiseren om grote veranderingen in de gehele sector te kunnen bewerkstelligen.

Waarom is dit werk in deze regio belangrijk?

Mirjam Busse, kaderlid FNV Bondgenoten, werkzaam bij ING

“Ook voor onze collega’s in Afrika zijn goede arbeidsverhoudingen van belang. Kennis is voor iedereen belangrijk, hier en daar! Daar werken we samen aan, door van elkaar te leren en elkaar te ondersteunen. Dat is voor ons aller toekomst belangrijk. Dat is internationale solidariteit.”

Projecten 2010

Afrika Werken aan een duurzame vakbeweging

> Landarbeiders helpen organiseren door uitwisselen van ervaringen

Marokko - TIE, FNSA, FNV bondgenoten

Dit project is een samenwerking tussen de landbouwwakbond FNSA in Marokko, FNV Bondgenoten en TIE-Netherlands. Het project beoogt door training, uitwisseling van

ervaringen en financiële ondersteuning de organisatie van de Marokkaanse landarbeiders te versnellen en te versterken. Sinds 2004 is de Marokkaanse arbeidswet ook van toepassing op de landbouwsector. FNSA probeert sindsdien ook de werknemers bij de private landbouwbedrijven te organiseren. Volgens FNSA bedraagt het totaal aantal landarbeiders in Marokko rond de 1 miljoen, waarvan 60-70% vrouwen. De meeste werkgevers zijn niet gediend van een vakbond op hun bedrijf, en

reageren vaak met ontslag van de woordvoerders en andere vormen van intimidatie. Ook respecteren ze vaak de arbeidswet niet. Veel werknemers ontvangen geen loonstrookje, zij krijgen niet het wettelijk minimumloon betaald, mensen worden naar hun werk vervoerd in open vrachtauto’s en bij ziekte en zwangerschap wordt niet doorbetaald. De uitdaging is dus enorm.

> Scholing voor bondsmedewerkers om onderhandelaars beter bij te kunnen staan

Zambia - NUCIW

De National Union of Commercial and Industrial Workers (NUCIW) in Zambia organiseert 21.500 werknemers in 118 afdelingen over het hele land, in de sectoren textiel en kleding, handel, chemische en farmaceutische industrie, voedsel, en verzorging.

Zoals veel bonden in Afrika heeft de NUCIW leden verloren vanwege ontslagen bij herstructureringen en

modernisering van bedrijven of vanwege overplaatsing naar landen met lagere lonen. Er verandert veel in de sectoren; er komen nieuwe bedrijven bij, met nieuwe bondsafdelingen. Voldoende kennis over een goede belangenbehartiging van de leden ontbreekt vaak. De arbeidswetgeving in Zambia is gebrekkig en wordt bovendien niet nageleefd. Hoog tijd dus dat de bond

zelf haar medewerkers schoolt om onderhandelaars beter te kunnen begeleiden in hun moeilijke taak. De bond had al hulp gekregen bij het ontwikkelen van een strategisch plan, waaruit dit projectvoorstel is voortgekomen. Het project richt zich vooral op capaciteitsversterking op afdelings- en bedrijfsniveau, in combinatie met ledenwerving.

Projecten goedgekeurd in 2010 per regio

Marokko

Scholingsproject voor kaderleden van landbouwwakbond FNSA-UMT (NL005121)

Periode: mei 2010 - oktober 2010

Benodigd: € 15.656; toegekend: € 15.656

Uitvoerende organisatie:

Transnationals Information Exchange
www.tie-netherlands.org

Zambia

Capacity building and awareness creation (ZM005121)

Periode: juli 2010 - juni 2013

Benodigd: € 41.790; toegekend:

€ 41.790 (geormerkte bijdrage
Diensten/Handel cao's)

Uitvoerende organisatie: NUCIW

Waarom is dit werk in deze regio belangrijk?

Celil Çoban, vakbondsbestuurder FNV Bondgenoten in de regio Rotterdam
"Juist door zo dichtbij - in landen als Turkije en Servië - nauw met collega's op de werkvloer samen te werken, kunnen we elkaar direct versterken. Dan is het echt win-win."

Projecten goedgekeurd in 2010 per regio

Turkije

Project vakbondsopbouw Turkije (NL05131)

Periode: juni 2010 - augustus 2010

Benodigd: € 14.660;

toegekend: € 14.660

Uitvoerende organisatie:

Transnationals Information Exchange
www.tie-netherlands.org

Projecten 2010

Europa Tegen de stroming in: versterken en vernieuwen van vakbonden.

> **Ervaringen delen om Turkse vakbond te steunen in de strijd om erkenning**

Turkije - TIE

Turkse vakbonden opereren in moeilijke omstandigheden, zeker als ze dat vanuit een onafhankelijke positie willen doen. Er zijn veel wettelijke beperkingen die

de opbouw van democratische vakbonden ernstig bemoeilijken. Feitelijk bestaat er voor strijdbare en onafhankelijke vakbonden vrijwel geen vakbondsvrijheid. De Turkse vakbond BMIS is een van de kritische bonden die toch probeert arbeiders te organiseren en actie voert voor verbetering van arbeidsvoorwaarden in Turkse en internationale metaalbedrijven, ook in vrijhandelszones.

Dit project wil een steentje bijdragen aan de versterking van de vakbondopbouw in de Turkse metaalindustrie door middel van uitwisselingen tussen vakbondsactivisten uit de metaalsector in Turkije en Rusland, Wit-Rusland en Nederland.

Transnationals Information Exchange (TIE) heeft het initiatief genomen de Turkse metaalbond in contact te brengen met de Russische autobond, door ze uit te nodigen voor een internationaal strategieseminar in maart

2010 in Moskou, waaraan bestuurders en kaderleden van MPRA en BKDP (uit Wit-Rusland) deelnamen en twee organisatoren van FNV Bondgenoten. Het doel van het seminar was ervaringen uit te wisselen over organisatie en vakbondopbouw. In het kader van dit project wordt een vervolgbijeenkomst georganiseerd in Turkije, met inbreng van twee kaderleden van FNV Bondgenoten en vier van MPRA. BMIS verwacht veel van de ervaringen in Nederland en Rusland te kunnen leren, vooral op het gebied van organisatie aan de basis in een vakbondsvrijdige omgeving.

> **Begeleiden van vakbonden bij het ontwikkelen van hun organisatie**

Kosovo, Servië - IUF/ICEM

FNV Mondiaal en FNV Bondgenoten geven sinds 1998 financiële en inhoudelijke steun aan het gezamenlijke vakbondsprogramma van de IUF en de ICEM in Zuidoost-Europa. De aanpak van het programma is na acht jaar

grondig bijgesteld op basis van een externe evaluatie. De vakbondssituatie in Zuidoost-Europa is erbarmelijk te noemen: de positie van de bondsbesturen ten opzichte van de bedrijfsbonden is zwak, de vakbeweging is versplinterd, bonden stellen zich passief en afhankelijk op ten opzichte van werkgevers en overheid, achterban en kader zijn vergrijsd.

Het voortzetten van dit werk wordt dan ook noodzakelijk gevonden. Maar wel op een andere manier: er wordt nu gewerkt op basis van twee sporen, namelijk individuele begeleiding van bonden op het gebied van organisatieontwikkeling en het ontwikkelen van regionale sectorstrategieën, met nog strengere geselecteerde bonden en op verplichtende contractbasis.

Wilt u meer weten over deze projecten of ander solidariteitswerk van FNV Bondgenoten?

Wilt u weten hoe u kunt bijdragen?

Stuur een e-mail aan de afdeling Internationale Zaken van FNV Bondgenoten: info-iz@bg.fnv.nl en r.breg@bg.fnv.nl. Bellen kan ook: (030) 2738 622

www.fnvbondgenoten.nl/nieuws/acties_en_campagnes/grenzeloos_solidair_en_sociaal/

Gegevens Solidariteitsfonds FNV Bondgenoten:

Bankrekeningnummer SNS 63.50.34.247

t.n.v. FNV Mondiaal Fonds Bondgenoten

Postbus 8456

1005 AL Amsterdam

Colofon

Dit is een publicatie van FNV Bondgenoten

Tekst en productie greenmonday, www.greenmonday.nl

Ontwerp RAAK Grafisch Ontwerp, www.raakontwerp.nl

Foto's APVVU, SEWA, BSPK, LIW, Bart Speleers, Henk Korthof, Lettie Kleijer

Maart 2011

> *Werkt in je voordeel*